

A második advent hangsúlyozásának nemzetközi jellege

I. A második advent hirdetése világméreteket ölt

A próféciatanulmányozás és az iránta való érdeklődés gyújtópontjának, a 2300 éves időszaknak, mely a szentély megtisztításához vezet, - bármi legyen az, 1843, 1844 vagy 1847 körül történik meg – a kutatása erre az időre nemzetközi méreteket öltött. Figyelemre méltó ezen értelmezők képessége és földrajzi elhelyezkedése. A brit írókon kívül, akiknek írásait olvasták és újranyomtatták Amerikában, más országok írói is ugyanazt a magyarázatot hangoztatták Németországban, Hollandiában, Svájcban, Indiában, Afrikában, Nyugat-Ázsiában.¹ Sokan voltak most azok, akik mind az Ó-, mind az Újvilágban kiadott műveikben vitatkoztak a végső időpontokról, eltekintve attól a sok értelmezőtől, akik csak szóval hirdették, de soha semmit nem nyomtattak ki. Kezdjük őket sorba venni. Menjünk először délre, Mexicóba.

II. Mexicói békebíró nevezetes időprófécia-magyarázata

Dr. José Maria Gutierrez de Rozas (1769-1848), Mexico kitüntetett bírása, a Mexicói Seminárium-ban **(302)** nyerte kiképzését, egy időben különböző dolgok tanításával foglalkozott. Ragyogó tanulmányi eredményei után a jogi karon 1791-ben letette ügyvédi vizsgáit, és 1824-ben² a Mexican Colegio de Abogados (Lawyer's College or Guild – Jogászok Kollégiuma vagy Céhe) tagja lett. A Mexicói Területi Törvényszéken mind polgári, mind bűnügyi szakon praktizált, és 1803-ban a spanyol király lovaggá ütötte. Ő volt a trónörökös Don Pedro tanácsadója.

Eléggé jelentőségteljes, hogy De Rozas-t 1804-ben felhatalmazták az Inkvizíció bírósága foglyainak védelmére, és 1816-ban kinevezték az inkvizíció pénzügyi osztálya jogtanácsosának. 1814-ben egy nagy nemzeti intézmény, a jelentős Monte Pío de Animas igazgatója is volt. 1820-tól kezdve ő volt a Kiskorúak gondnoka, és 1821-ben a Mexicói Törvényszék tagja lett.

Az inkvizíció összeomlása után Iturbide császár udvarában egy tiszteletbeli helyet tartottak fenn De Rozas számára, és a Guadalupe Császári Lovag-

rendnek a keresztyével tüntették ki. 1837-ben éppen azután, amikor Texas elszakadt Mexicótól, ő lett a Honvédelmi és Haditengerészeti Legfelsőbb Bíróság elnöke, és 1839-ben a Szövetséges Terület Legfelsőbb Bíróságának bírója. 1848-ban halt meg, ugyanabban az évben, amikor Lucanza védelmére kelt.³ Valószínű, hogy akkor ismerkedett meg a más hitű irodalommal, amikor az inkvizíció úgynevezett eretnek foglyainak a védő ügyvédje lett, amely bizonyára felkeltette érdeklődését a Biblia tanulmányozása iránt. A 20 kötetes De Vencé Biblia az első kötetben lévő kibővített „Szentírási értekezéseivel” indíthatta őt a prófécia tanulmányozására és keltette fel érdeklődését Lucanza második adventről való tanulmánya iránt.

(303) 1. JÓL ISMERI A MÁSVÉLEMÉNYŰ IRODALMAT ÉS LACUNZÁT – 1834-ben De Rozas figyelemreméltóan világosan és terjedelmesen írt Krisztus küszöbönálló eljövételéről és a időszak közelgő végéről, amint az a próféciaon keresztül feltárult előtte. Bár hitvalló római katolikus, jóval később 1848-ban egy értekezést adott ki *Disertaciones Critico-Teológicas Sobre las Doctrinas de Juan Josafat Ben-Ezra*⁴ (Critical Theological Dissertations on the Doctrines of Juan Josafat Ben-Ezra – Bíráló Teológiai Értekezés Juan Josagat Ben-Ezra tételéről) címen, azaz Manuel Lacunzáról. Ezt „Egy mexicói teológus” álnéven írta alá. E 68 oldalas műben De Rozas nyomatékosan Lacunza alapvető tételének, a Krisztus küszöbön álló dicsőséges és fenséges második eljövételének a védelmére kel, - mely nagy bátorságot igényelt. Ebben De Rozas állította, hogy Lacunza jó katolikus volt, csak egyszerűen félreértették, és nem kellett volna az ő értekezéseit a Római Index Prohibitorum-ra (Római Tiltó Index) tenni.⁵

Valószínűleg Lacunza munkájának a tanulmányozása volt az az alkalom, ami De Rozas advent iránti érdeklődését felkeltette. Azonban sajátos széleskörű kutatása a XIX. században a Dániel időrendi próféciai vonatkozásában a spanyol nyelvű Amerikában páratlan, ami azt illeti még a katolikus Európában is. Az páratlan a maga nemében és nagyon figyelemre méltó. De Rozas legfontosabb teológiai közleményét azonban 14 évvel előbb írta, 1833-1834-ben, amikor még aktív bíró volt, és 1835-ben adták ki a mexicói Toluca-ban. Az egy 235 oldalas értekezés volt *Consulta a los Sabios, Sobre la Aproximación de la Segunda Venida de Nuestro Señor Jesucristo* (Consultation Whith de Wise Men About the Nearness of the **(304)** Second Coming of Our Lord Jesus Christ – Tanácskozás bölcs férfiakkal az Úr Jézus Krisztus közeli második eljövételéről) címen.⁶ Az aláírás egyszerűen „Egy Mexicói Elöljáró”. De az ajánló előszóban (mely 1834. október 23-án kelt) a Mexicoi Carmelita Rend egyik szerzetese a szóbeszéd szerint a szerzőt „Rozas Elöljáróként” azonosította. És ő később is „teológusként” beszélt

róla. Sajnálatos módon csak kevés életrajzi adat áll az utókor rendelkezésére. Ezért még azt sem tudjuk pontosan, hogy milyen alkalom keltette fel érdeklődését és tevékenységét a prófécia értelmezésének területén.

2. A PRÓFÉCIÁK IRÁNTI KÖZÖMBÖSSÉG VÉGZETES A ZSIDÓKRA NÉZVE – A prófécia tanulmányozását ajánlva De Rozas már az elején állítja, hogy a zsidók elmulasztották felismerni Krisztust mint Messiást, mert „gondatlanok” voltak az idők jeleit és a prófeciákat illetően, és a „Dániel heteinek a kiszámításában”, melynek elmulasztásáért Krisztus megfeddte őket.⁷ De Rozas állítja, hogy a nagy prófécia végpontjai még ezután következnek be, amelyeket a Máté 24:14-ben találunk – amikor az Isten országának ezt az evangéliumát hirdetik mindenhol a világon, tanulságul minden népnek, és azután jön el a vég.⁸ De Krisztus „tolvajként” való megjelenése nem zárja ki a prófécia tanulmányozását. De Rozas határozottan állítja, hogy Szent Péter, Szent János és Szent Pál mindhárman tanítják az antikrisztus eljövetelét, kinek megjelenése az istentagadásban látszott beteljesedni – melyet gonoszabbnak látott még a mohamedanizmusnál és más hasonló izmusoknál is. Ami a két adventet illet, melyeket ugyanúgy kihangsúlyozott, mint Lacunza, az első a megváltásunkért történt, azonban a második advent az Antikrisztus megdöntéséért.¹⁰

3. A NAP-ÉV ELVET ALKALMAZTA A 70 HÉTRE – De Rozas folytatja, és kijelenti a próféciaértelmezés nyolc alapvető megállapítását. Először, a zsidók megbüntetése és Jeruzsálem elpusztítása, melyet a „pogányok ideje” követ **(305)** vagyis az Antikrisztus három és fél ideje. Majd megállapítja a nap-év elvet az Ezékiel 4:6-ban kijelentett elv alapján, az „évek heteire”, a meghatározott időre, és kifejezetten a 70 év heteire éppen úgy alkalmazza azt, mint az 1260 évre.¹¹ Határozottan állítja a Dániel heteire vonatkozóan -

„nem szám szerinti napokból álló heteket jelentett, hanem az éveknek a heteit, amint Ezékielnek kijelentették, azok az évekért adott napok voltak. Így van itt is, hogy az nem lehet napokból álló 42 általános hónap, azok az éveknek a 42 hónapja, vagyis annyi év, mint amennyi nap van a 42 hónapban; éppúgy volt Dánielnél is, annyi év, mint amennyi napot a 70 hét tartalmaz.”¹²

4. A 2300 NAPOT HASONLÓAN ÉVEKNEK TEKINTETTE – De Rozas második elve, hogy a Dániel 8:14. 2300 napja ténylegesen 2300 év, és hogy az Antiochus Epiphanes napjai, amelyre gyakran hivatkoztak, az évek hosszabb időszakának egyszerű jelképei voltak. És ez a hosszú időszak elvezet az Antikrisztus pusztulásához. Ez az ő állítása:

„Nem szabad kételkednünk abban, hogy 2300 év telik el addig az időig és az Antikrisztus végéig Dániel jövődölése szerint; azonban a próféta nem mondja itt meg nekünk, hogy azokat az éveket mikortól kezdhethjük el számítani.”¹³

5. DÁNIEL 9 FEJTI MEG DÁNIEL 8 TITKÁT - Azonban De Rozas közvetlenül bemutatja Dániel 9. fejezet 70 hetes időszakának a kezdetét, mint kulcsot, amely megfejtje a hosszabb időszak időmegállapítását.

„Azután Gábrriel angyal másodszor jött a 9. fejezetben, hogy több ismeretet adjon neki a látomással kapcsolatban, amely rémületben tartotta őt, és ekkor Dániel felismeri őt a 21. versben Gábrriel angyal a 24. versben kezdi mondani (a magyarázatot), 'Hetven hét . .' Tehát 2300 évnek kell eltelnie; és most St. Gabriel megy, és részletesen megmagyarázza, mikortól kell számítani azokat az éveket.”¹⁴

(306) 6. A KERESZT U. 33-BAN; A 2300 ÉV KB. 1847-BEN VÉGZŐDIK – A 70 hét első 69 és fél hete – állítja De Rozas – elvezet Krisztus keresztfeszítéséhez, i.u. 33. márciusához, a hetvenedik hét „közepéhez”. És amint De Rozas írta 1833 márciusában, csak 13 év fél év hiányzott számítása szerint a 2300 év 1847 év körüli lezárásához. Így:

„A 69 és fél hét szerint 486 és fél év telik el a mi Megváltónk haláláig, amely hónap a mi keresztény időszámításunk 33. évének március hónapjával azonos; és 1800-tól kezdve 1833. márciusáig, amikor én ezeket írom, 2286 és fél év telt el; 13 és fél év hiányzik a jövődölésekből 2300 évéből.”¹⁵

7. A 70 HÉT KELTEZÉSE ARTAXERXESTŐL i.e. 454-BEN – Mindezeknek a meghatározottsága és pontossága megdöbbenetette őt, és azok egyezése az ő előző nap-év számításával bizonyosságot kölcsönzött neki, hogy nem követett el hibát.¹⁶ Továbbá, De Rozas a 70 hetet Artaxerxes Jeruzsálem újjáépítésére kiadott parancsától számítja, melyet i.e. 454-re helyez. Ezt is saját szavaival jegyezhetjük meg, ami utalás az 1290 évre is.

„József születésétől, mely a keresztény korszak előtt 1744-ben volt, Artaxerxes rendeletétől, melyet Nehémiás megerősített i.e. 454-ben ugyanazon időszak előtt, a Jeruzsálem újjáépítésére kiadott rendeletben, amikor Dániel 70 hete kezdődött a számítás szerint, 1290 év telt el, jó előképe azoknak, amelyek a keresztény korszakban a városnak a pogányok általi letaposására adattak, ami később egy másik formát ölt majd.”¹⁷

De Rozas gyakran nagyon önkényesen törekedett arra, hogy különböző rövidebb prófétikus időszakokat különböző eseményekhez kössön. Tapogatózva kereste időbeli elhelyezésüket. De abban világos következtetésre jutott, hogy az utolsó időprófeciáknak „a keresztény korszak XIX. századának a közepe táján kell végződnie”.¹⁸ Senki sem állapíthat meg valamikor is egy fix időt – mondja De Rozas – hacsak nem az Úr nyilatkoztatja azt ki neki, mert Krisztus megígérte, hogy a „napok megrövidíttetnek”.

(307) 8. A KORSZAK VÉGÉT 1843 ÉS 1849 KÖZÖTT VÁRJA – A harmadik elv a kétszer említett „3 és ½ időre” vonatkozik, az 1260 évre, és az 1260 nap-évre, mint az antikrisztusi üldözés idejére.¹⁹ És másodszor is mérőrudját i.sz. 33-tól 1847 körül fekteti le, az ő kedvenc befejező időpontjához.²⁰ Negyedik eleve a világ 6000 éves történelmének elve volt, mely a hetedik évezredhez, a nyugalom évéhez vezet.²¹ De újra a 70 hét i.e.454-től kezdődő időpontjára utal.

A mi mexicói bíró-hittudósunk nem nagyon van tisztában a vázlatprófeciákkal, mint pl. a Dániel 7. fejezet négy fenevada, vagy a Dániel 8. fejezet jelképes kecskebakjának feltűnően kemény szarvát Nagy Sándorra jellemzőnek tekinti. De hiszi, hogy a négy jelkép a keresztény korszakot öleli fel, és magába foglalja az Antikrisztust, „a látomás a mi Urunk Jézus Krisztus két adventje közötti időt tölti be, ami Dániel jövődöléseinek a tárgya volt”.²² Újra és újra kiszámítja, hogy a kereszténykorszak válsága 1843 és 1848 között következik be.²³ De azon kísérletei, hogy megmagyarázza a Jelenések könyvét gyengék, vázlatosak, és meglehetősen összehasonlíthatatlanok a dánieli időszakokról alkotott felfogásával. A keresztény időszak hosszát meglehetősen sokféleképpen bizonyították, mondja ő.

„Nem tudom, nem túloztam-e el túlságosan a prófétikus alakokról alkotott képet; de megpróbáltam úgy leírni, mint ahogy én láttam, bár némelyik eltért némileg a történelem bizonytalansága vagy az időrendi különbségek miatt, amit mindegyikük követhet, vagy az én tévedésem miatt, ami egyszerűen a tudatlanságomból ered (és méginkább, mivel betegségek és a lélek aggodalma között írok, melyek napjainkban elkerülhetetlenek és ebben az időben más komoly elfoglaltságaim gyötrelmei miatt) mégis sok vitathatatlan maradhatott köztük, melyek szilárdan megalapozzák szándékomat: és nem lehetetlen, hogy Isten azért rögzített oly sokat, jól tudván, hogy az emberek hajlamosak a tévelygésre és véleményük minden pontjának megosztására, mivel az igaz vallás azon pontjain, azok különleges megkülönböztetésére, a Végtelen Bölcsesség oly világosságot adott, mely teljes bizonyosságot biztosít mindenre, ami **(308)** az Ószövetségben írva van, előképe annak, amit Isten meghatározott és be akart teljesíteni a Kegyelem Törvényében.”²⁴

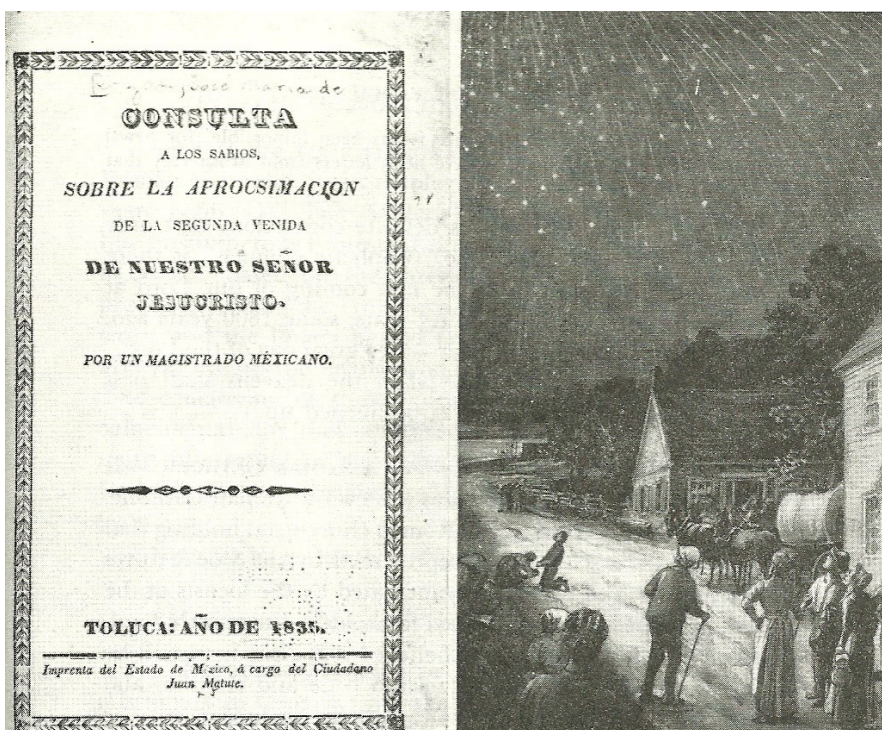
Sok, egymással össze nem függő dolgot találunk De Rozas értékezésében, mikor az évek számát számolja egyik eseménytől a másikig és keresi az összefüggést az Ó- és Újszövetség között, de mindig ott a próbálkozás, hogy összefüggenek-e valamely prófétikus korrallal és különösen kedvenc évével, 1847-tel.

9. HULLÓ CSILLAGOK ÉS MÁS JELEK A VÉG ELŐFUTÁRAI – De Rozas érvelésének csúcsa az, hogy az idők jelei – földrengések, háborúk, járványok, éhínségek – mind a világ közelgő végét jelzik.²⁵ Legmegdöbbentőbb ezek közül az 1833. novemberi nagy meteorzápor kihangsúlyozása, amit egész Mexicóban jól

megfigyelhettek, melyet személyesen is látott. Kijelenti, hogy ez a vég félreérthetetlen előfutára volt. Itt van az ő érvelése:

Mint ahogy égi jel volt az első advent hírnöke, úgy a második adventet is kétségtelenül „csodálatos égi jelek” jelentik majd be. Cyril, Jeruzsálem püspöke a kereszt világitó jelét látta az égen állítólag, kb. 1842 évvel az izraeliták egyiptomi kivonulása után, és talán „a keresztény korszak hasonló dátumakor (1842) érkezik el a vég”, melyet hasonlóan mennyei jelek jelentenek be.²⁶ És Josephus történész – mint szemtanú – mondja, hogy mielőtt Titus elfoglalta Jeruzsálemet, a város felett egy teljes évig kard alakú üstökös látszott, és a templomot a kovásztalan kenyerek ünnepén egy este kilenc órakor félóráig ragyogó fény látszott takarni. Ekkor De Rozas – aki ebben az időben a Legfelsőbb Bíróság tagja volt – felhossa, mint az utolsó napok bizonyítékát az

(309)



A mexikói jogász a csillaghullást, mint előjelet idézi.

(Balra) José de Rozas által a mexikói Toluca-ban 1835-ben kiadott „Consultation” címűdala, amely hatásosan idézi a korszak közelgő végét jelző próféciaikat. (Jobbra) A látványos 1833. november 13-i csillaghullás, egész Mexico területén látható volt. 1833. novemberi látványos csillaghullás tüzes „fénycsóvájukkal”, melyet Mexico különböző részein jegyezték fel. Itt áll kijelentése:

„Nem szabad kihagynom, mivel erről írok, amit e hónapban (1833. november) láttunk. 12-én (13-a hajnalán) valami tűzgolyókhoz hasonlókat láttunk az égen átrepülni, melyek tüzes csíkokat hagytak maguk után. Így írják le azt, akik szemtanúi voltak Toluca-ban és annak egész környékén. Közismert és híres tény, hogy ugyanezeket a meteorokat Mexicóban (város) is látták, de még olyan messze is, mint Puebla. Olvastam leveleket ugyanerről San Luisból és környékéről, és ugyanezt jelentették Cuanajoato és León környékéről. Ugyanezt hallottam valakitől, aki Queretaro környékén utazott; és hasonló jelentések érkeztek **(310)** más országrészekből; sok helyről pedig még meg sem érkezhettek a hír; és az újságokban leveleket olvashattunk Monterrey-től, melyek ugyanezt írják.”²⁷

Ezután De Rozas megismétli határozott meggyőződését, hogy *csak a beteljesedés idején* érhetjük meg a „prófeciák rejtélyeit”. Ellentétben Urunk első földi tartózkodása idejével, mely 30 évig tartott 1800 évvel ezelőtt, a második advent most közeleg – „az Úr nagy napja”, melyet régen hirdetnek a próféták, mikor az egek elmúlnak és a föld és annak létesítményei megégnek.

10. EGY RÓMAI KATOLIKUS FIGYELEMRE MÉLTÓ MAGYARÁZATA – Nem szabad elfelejtenünk, hogy De Rozas mindig is római katolikus volt, hitt a római egyház hittételeiben, és azt tartotta, hogy a protestantizmus szakadárság volt – melyet a trombiták csapásjellege, különösen az ötödik trombita sáskái által mutatott be.²⁸ A Pál apostol által megjósolt nagy hitehagyás lehangolta. Azonban hitte, hogy az Antikrisztus legyőzetik, amint Krisztus másodszor eljön és legyőzi és megbünteti őt; azután már nem lesz prófétikus időszak, mert a prófeciák beteljesedtek, és csodálni fogjuk pontosságukat, valamint az Isten bölcsességét és mindenhatóságát.²⁹ Kitart az mellett, hogy a második advent közel van. Két advent van a szent hit szerint. Azután írásban rögzíti értelmezése szerint a prófeciák célját és szándékát:

„Ezen szilárd elvek alapján, jelenleg teljesen meg vagyok győződve, hogy Isten nem adott különleges értelmet a prófeciák rejtélyeihez (kivéve azokat a ritka eseteket és személyeket, akiket irányítani akart a jelentések által) kivéve akkor, amikor a teljesedés bekövetkezik vagy nagyon közel van, abból a célból, hogy az emberek felkészülhessenek először is arra, hogy felismerhessék az isteni kegyelmet és csodálhassák az isteni bölcsességet; nem bocsátkozom annak formai megvitatásába, hogy milyen marad a föld a mi Urunk Jézus Krisztusunk második eljövetelekor. Én csak azt bizonyítom, hogy ez most közel van. Hiszem, hogy bizonyítékaim kölcsönösen kiegészítik egymást, és nagyon egybevágunk az időpontokat illetően.”³⁰

(311) Ez az igazán figyelemre méltó magyarázat egy római katolikus bíró-teológustól származik Mexicóból 1834-ben – két évvel William Miller első könyvének megjelenése előtt – és bámulatosan hasonlít sok protestáns időprófécia kiszámításához a Miller előtti időből, a 70 hét és a 2300 éves prófécia összekapcsolódására alapozva, a keresztfeszítéssel i.u. 33-ban, a hetvenedik hét közepén és a hosszabb időszak 1847 körüli végződésével.

Állandóan hangoztatta az advent közelségét. Ezen hangok egybehangzása több mint véletlen, mivel sok országban tűntek fel. De a 2300 év közelgő végéről egyikük sem érdekesebb vagy jelentősebb mint De Rozesé, a katolikus mexicói előljáróé.

Menjünk most északra Kanadába, a protestáns Burwell-hez.

III. Burwell (Canada) A 2300 évet szintén 1847-ben zárja le

1. EREDMÉNYESEN MAGYARÁZZA A JELENÉSEK JELKÉPEIT – Mint a Külföldi Evangéliumi Terjesztő Társulat misszionárusa ADAM HOOD BURWELL³¹ átfogó próféciamagyarázatát a „Szentírás jelképeinek” tanulmányozásával vezeti be. A hét gyülekezet jelképezi „a hét korszakban az egyetemes egyházat”, „pünkösdtől az Úr nagy napjáig”. A hét pecsét kiegészíti ezt a prófétikus történelmet, valamint a hét trombita és a hét pohár is – mind együtt végződnek „a harag nagy napján és az Ember Fiának eljövetelekor.” A hét gyülekezet magába foglalja „az egész névleges egyházat”. A hét pecsét, a trombiták és a poharak közül némelyik keletre, némelyik nyugatra, némelyek politikai és némelyek egyházi ügyekre vonatkoznak, különböző eretnekségekre utalva. A hét trombita alatt begyűjtötték a föld aratását, kisajtották a szőlőt, az utolsó poharat kiöntötték, és ennek a földnek királyságai **(312)** a mi Urunknak és az Ő Krisztusának királyságai lesznek, aki örökké uralkodik.

Másokhoz hasonlóan Burwell a hét pohár közül az egyiket „az ateizmus fájdalmas fekélyének” tekinti, „mely Franciaországra hullott, és áterjedt egész Európára”.³² A pápaság katasztrofális szerepére is felfigyelt, és a Dániel 8:9-10-ben lévő „mohamedán kis szarvra”, ami az egyház ostoraként cselekedett. A hatodik pecsét „földrengése” a „politikai forradalom” jelképe, ami kifejezetten a francia forradalom volt.³³ Ez jelzi a magyarázat kiterjesztését.

2. DÁNIELI JELKÉPEK ÉS KRISZTUSI PRÓFÉCIÁK – A Dániel 2. és 7. fejezet négy világbirodalmát úgy értelmezi, hogy azok Babilónia, Médó-Perzsia, Görög-Macedónia és Róma. Róma tíz részre szakadása (a tíz lábujj és a tíz szarv) az északi betörések következménye. A Kő lesújtása – Isten országa –³⁴ az összes királyságra bekövetkező halálos csapás. És Burwell utal azon birodalmak létesítésének Máté 24-ben és Lukács 21-ben jelzett „előre figyelmeztető” jeleire, ezek valójában Dánielre alapulnak, amelyre Krisztus az összes próféciai Igét tanulmányozó figyelmét felhívta, hogy értsék meg azt. Ezek a jelek – állítja Burwell – figyelemre méltóan teljesedtek az „elmúlt fél évszázadban”.

3. A NÉGY BIRODALOM A 2300 ÉV LEZÁRULÁSÁVAL ÉR VÉGET – Burwell ünnepélyesen hanyagsággal vádolja a kereszténységet, sőt „szándékos tudatlansággal” Isten ihletett tanácsaival szemben, melyeket Krisztus előre megjövendölt közelgő ítéleteiről. Krisztus imádkozásra és vigyázásra való figyelmeztetéseit hangsúlyozza, hogy megmeneküljenek a közelgő pusztulástól. Megfeddi azokat a vak egyházi „vezetőket” lelki vaságuk miatt, akik az „őrállók” életfontosságú helyét foglalják el, de akik megvetéssel kezelik Krisztus szavait, és a mi Urunk jövendöléseinek tagadására tanítják az embereket.³⁶ (Bizonyára nem fogadták szívesen a magyarázatait Kanadában) Burwell sürgeti a Mester **(313)** kérdését: „Amikor az Embernek Fia megjelenik, vajon talál-e hitet a földön?” – a második adventre vonatkozóan. És ő válaszol: Nem! ők összegyűlnek, hogy háborút viseljenek a Bárány ellen amikor jön, hogy végrehajtsa félelmetes ítéleteit a gonoszokon. Az emberek általában „elbizakodottságnak” nevezik, ha valaki megkísérli, hogy megismerje a próféciaák jelei beteljesedésének idejét és a próféciaák időszakait.³⁷ Majd ünnepélyesen vezeti be ezeket az időelemeket:

„Dániel 2300 napjának végén zárul le az az időszak, melyen belül „minden nemzetnek” érvényre kell jutni, melyeket a nagy állókép és a négy birodalom magába foglal.”³⁸

Megfigyelhetjük, hogy sokan az Ó- és Újvilág értelmezői közül kronológiájukat most hangsúlyozottan a titokzatos számra, mint számításaik közös nevezőjére alapozzák. Ez a hangsúlyozás fokozatosan erőteljesebb lesz. És most ebbe az átfogó helyzetbe Burwell belekapcsolja a pápai „paráznák anyjának” munkáját, aki prófétanőnek nevezi magát, és mint egy csalhatatlan tanító pózol, aki lelkileg leitatja az nemzeteket és akire hamarosan hullani fognak a csapások, és figyelmeztették az embereket, hogy fussanak ki a közepéből.³⁹

4. A „PRÓFÉCIAI IDŐRENDET” HATÁSOSAN MAGYARÁZZA – Burwell a következőkben a „próféciaák időrendje” felé fordul. A 70 év-hét a zsidók számára olyan „benső jegyeket” tartalmaz, melyek által „azok kezdetét és végét” minden bizonnyal meghatározhatta volna a Messias megjelenése előtti zsidó egyház – bár születésének évét nem mondták meg, csak a kivágattatását és „nyilvános szolgálatának időtartamát”. Továbbá egy általános várakozás volt Krisztus születésének idején, hogy Ő hamarosan megjelenik. A zsidóknak tudatában kellett volna lenniük – állítja Burwell – hogy mit tesznek, amikor elvetették és megölték Őt.

De elmulasztották Mózes, Ésaías, Dávid, Mikeás és Dániel jövendöléseire figyelni a Messiás **(314)** megjövendölt jellemére, szüleinek, születésének helyére, cselekedeteire és szenvedéseire, halálának idejére és feltámadására

vonatkozóan. Sőt, elnevezése – az „Embernek Fia” – melyet állandóan használt, előre megadott volt. Ilyen tökéletes és teljes jövődöléseket utasítottak el a zsidók az Ő *első* eljövetelekor.⁴⁰ Burwell azután határozottan állítja, hogy Dániel 2300 éves időszaka hasonlóan kijelenti azt az időt, amikor Krisztus mint Messiás *másodszor* jön el erre a világra. János nem ismétli meg a döntő dátumot, amely álláspontja szerint fel van jegyezve, hanem meghatározza és rögzíti azt a pápai időszakot, melyen belül a kis szarv kifejti működését. A pusztába menekülő asszony jelképe alatt János megmondta, hogy az egyházat 1260 nap-évig vagyis 3 és fél prófétikus ideig üldözni fogják. Ezt az időszakot Burwell Justinianustól számítva 533-ra keltezi. És a „földrengés” végül a francia forradalomban, 1260 évvel később történt meg.⁴¹

5. KÉT ÍTÉLET HATÁROLJA A MILLENNIUMOT – Burwell kijelenti, hogy „két ítélet” van, „melyeket a millennium teljes időszaka választ el egymástól, bár sokan ezt gyakran összekeverik.”⁴² Az utolsó napok eseményei összezsúfolódnak, gyors sorrendben követik egymást. Az utolsó dolgokat az utolsó trombita indítja el, a kő lesújtását, az utolsó pohár kitöltését és a kőkirályság felállítását. A hatodik pohár, amely kiszáritja az Eufráteszt, maga után vonja a török hatalmat, melyet eloldoztak a hitehagyó egyház megbüntetésére.⁴³

6. A 70 HÉT KULCS A 2300 NAPHOZ – A 2300 nap kezdetét kutatva Burwell a 70 hét felé fordul, Artaxerxes rendeletétől kezdve, a Messiás „kiirtásával” a 70 hét közepéig. A kezdeti dátumhoz a legjobban úgy juthatunk hozzá, „ha a mi Urunk 37. évétől, a 70 hét befejezésétől visszaszámolunk i.sz. 453-ig”, a nagy próféciai időszak valódi dátumához, melynek egy részét a **(315)** Csodálatos Számláló számolt le (VIII. 13. margó).” Levonva a 2300-ból a 453-at, „a maradék 1847”. Akkor a szentély „megtisztíttatik”, az „állóképet” összezúzza a kő, porrá zúzza és szétszórja a szélben; a négy fenevad elpusztul, és testét a tűznek lángjába dobják.”⁴⁴

Az országot azután „a Magasságos Egek szentei népének” adják; hogy helyet készítsenek az országnak, az állóképet, a fenevadakat és a vörös parázna-t, mindet meg kell ítélni és elpusztítani”.⁴⁵ Ilyen drámai módon, ilyen felborultan zárulnak az emberi ügyek a szerző bemutatása szerint.

7. A VILÁG MEGJOBBÍTÁSÁRA IRÁNYULÓ ALAPVETŐ TÉVEDÉS – Burwellt túlzottan megviselte a kereszténységben található riasztó hitehagyás – egy racionális gondolkodás, mely jelentéktelennek tünteti fel a prófétai írásokat és az apostolokat, és támogatja a silány irodalom új fajtáját, melyet a „körülmények szerint alkalmaztak”. Úgy beszél erről, mint az „emberi butaság siralmas bemutatása”-ról. „Az általános és tartós béke” reménye olyan valami, melyet Isten soha sem ígért meg e bűnös világon. Ez Sátán cselszövé-

se, hogy „elvonja az emberek figyelmét az Isten országában való reménységtől és ígéretektől, és a jelen világra összpontosítsák gondolataikat. . . . Ez arra tanítja az embereket, hogy úgy tekintsenek magukra, mint akik saját békéjüket maguk szerzik meg maguknak ahelyett, hogy tekintetüket közvetlenül távollevő Urukra, az igazságosság és béke Fejedelmére függesztenék.”⁴⁶ Üres álmodozók hiába képzelik magukról, hogy ők megszelídíthetik az ördögöt és angyalait, és az emberiséget kiszabadíthatják megrontó rabszolgaságából, majd visszavezethetik őket az evangéliumnak való engedelmességhez.

8. A ZSIDÓK VÉGZETES LECKÉJE – Burwell a 2300 nap-év időszak végét idézi, mint annak legbiztosabb eszközét, hogy „meggyőződheünk arról, hogy a 'végidő közelébe érkezünk'”. Ezen időszak kiszámításához hozzáfűzi, „hogya egy nap itt egy évet jelent, azt bizonyítanom sem kell.” De a keresztények **(316)** általában nem érdeklődnek jobban a 2300 év záró eseményei felől, mint ahogy akkor a zsidók érdeklődtek a 70 hét záró körülményei iránt, ami pedig oly mélységesen érintette őket. És ahogyan a zsidók visszautasították a Messiásra vonatkozó próféciai bizonyítékot, ugyanígy sokan elvetik a 2300 év próféciai záróeseményeit. Pedig a 2300 év végeseményei és a második advent végtelenül nagyobb, mint a 70 hét végének eseményei és az első advent. Az emberiség ugyanolyan bizonyossággal meggyőződhet a 2300 év záróévről, mint a zsidók tudhatták volna a 70 hét záróévet.⁴⁸ Ez Burwell súlyos vádja. Azután kijelenti:

„Isten megítélte a zsidókat, elpusztította városukat, hosszú és fájdalmas fogságba küldte őket, amíg letelik a pogányok ideje, mivel azzal, hogy visszautasították aprófeciák megértését, nem tudták Királyuk eljövételének idejét, és elvetették Őt. Ugyanígy a nagy pusztulás azért jön, mely rövidesen utoléri a kereszténységet, mert ugyanolyan gonosz szívvel, hitetlenül nem akarják hinni a prófeciák szavát, mely bejelenti e dolgokat.”⁴⁹

„A pogányok most a hitelenség ugyanilyen jelenetét játszá le, megismételve a tragédiát és visszautasítják Őt második eljövetelekor; mert most közeleg az idő, amikor lesújt a nagy állóképre, elpusztítja a vadállati gonosz hatalmakat, kiveti Sátánt, megtisztítja a természetet, kiűzi a bűnt az emberi testből, és megalapítja igazságos és örökkévaló királyságát Sátán és az ember munkája és bölcsessége romjain. A nagy többség nem hisz a prófeciákban, gúnyolódnak és nevetségessé teszik annak gondolatát, hogy Jézus eljön bármely ember által felismerhető időn belül. Ezért váratlanul tör majd rájuk és annak tízszeres szigorúságával, mint ami a zsidók sorsa lett.”⁵⁰

9. 1847 ÉVRE ÁLLAPÍTTJA MEG A NAGY CSÚCSPONTOT – Befejezésül megismétli, hogy „az 1847-es év a legtávolabbi pont, ameddig a jövődőlés megengedi nekünk a prófécia időpontjának, a 2300 napnak a kitolódását”.⁵¹ Így összegzi:

„És Krisztus előtt 453-tól Krisztus után 1847-ig . . . ez az időszak alkotja 2300-as nagy időszakot, amelynek a végén mindezek beteljesednek, és megkezdődik az Ember Fiának országolása.”⁵²

(317) Ez a kanadai Burwell rendíthetetlenül hangoztatott üzenete 1835-ben. Ezután New York Államba megyünk.

IV. Scott (baptista) –1843-1844-ben válság közeleg

Dr. ROBERT SCOTT⁵³, orvos, valamint lelkész, John Wesley elkötelezett barátja volt. Ő volt azon komoly fiatal emberek egyike, akiket Szent Clubnak neveztek, és egy volt azon száz lelkész közül, akik 1784-ben aláírták a „Wesley-egyház alapító nyilatkozatát”. A prófécia régóta életfontosságú helyet foglalt el Scott gondolkodásában és tetteiben. Kifejezetten három oka volt arra, hogy Amerikába jöjjön: 1) a vallásszabadság bizonyossága, 2) a polgári szabadság bizonyossága, és 3) ami a legjelentősebb, hogy menedéket találjon a veszedelem előtt.

„Láttam a Szentírás jövődöléseiből, hogy elközelgett az idő, amikor az összes Római Birodalomból keletkezett ország és amelyek a pápai fennhatóságnak voltak alávetve nagy veszedelmeknek lesz részese a poharak kitöltése révén – és hogy ez az ország (az Egyesült Államok) valószínűleg menedékhelynek bizonyul a bajok idején.”⁵⁴

1810-ben kiadott egy *Kronológiai összeállítást a világ teremtésétől . . . 1810 évig*. 1816-ban adta ki *A deizmus ellenszere, vagyis a beteljesült szentírási prófécia*. És 1834-ben, élete utolsó évében *Szabad gondolatok a millenniumról* című művét. (Arcképe a 227. oldalon látható)

1. A PRÓFÉCIA ZÁRÓ FEJEZETE BETELJESÉDÉSRE VÁR – Öt kategóriába sorolja a próféciaakat – személyekre, városokra, családokra, nemzetekre és Krisztus országára vonatkozóan. A hitetlenek **(318)** célja, hogy „megszabadítsa” az embereket a „babonaság béklyóitól” és a „kinyilatkoztatott vallási korlátoktól”, az „értelem mindenhatóságát” téve azok helyébe irányítóul, megnyitja a zsilipeket a bűnözés és erkölcstelenség előtt. Az összecsapás létfontosságú, és Scott állítja, hogy a Biblia jövődöléseinek „állandó csodája”, Isten személyes előjoga, csakis egy „végtelen tudású Lénytől” eredhet.⁵⁵ Krisztus származásáról való részletes jövődölések, életének és halálának előrevetítése a pontos időmegjelöléssel együtt, mind a legaprólékosabban beteljesedtek. Scott a 70 hetet a négy lehetséges rendelet közül a harmadikkal kezdi – Artaxerxes uralkodásának hetedik évétől (Prideaux-ot idézi). És ahogyan a Jeruzsálemre vonatkozó jövődölések pontosan beteljesedtek, hasonlóan a Krisztus országának előre megjósolt hegye az

újjáépített Jeruzsálemben betölti az egész földet az utolsó napokban. De ez nem minden.

2. A NÉGY VILÁGHATALMAT RÓMA ÖSSZEOMLÁSA KÖVETTE - A Dániel 2 és 7 négy birodalma Babilonnal kezdődött, de a 8 és 11 fejezet Perzsával kezdődik. Az értelmezőket megzavarta a Dániel 11. fejezet második felének üldöző hatalma – vajon Antiochus, a törökök, (Mede szerint), a pápaság, Franciaország (Faber szerint) vagy a Római Birodalom volt-e. Scott ebben az időben Antiochusra alkalmazta e jövődölést és úgy, hogy a 2300 este és reggel csak 1150 valóságos nap. De Babilóniát, Perzsiát, Görögországot a tíz-szarvú negyedik vadállat követi, mely a pogány Római Birodalom volt, és a tízszarv a későbbi tíz királyságra való felosztása. Ugyanezt képviselte a pogány sárkány, melyet a Jelenések 13. fejezet első fenevada követett, és ez párhuzamos a Jelenések 17. fejezetével. Az 1260 prófétikus „napok” világos, hogy éveket jelentenek, és a két tanú Piedmont-ban és Britanniában gyűlt össze. A pusztába menekült asszony az igaz egyház, mely nem barátkozik „Babilon paráznájával”.

Scott hangsúlyozza a lelkiismereti szabadságra való törekvést, kijelentve, hogy a türelem még nem szabadság. A négy királyság sorában a Nyugat Római birodalom a tíz királyságra való szakadásával végződik, amelyet **(319)** Alarik és a gótok, Genserik és a vandálok, Odoaker és mások vittek véghez. Felsorolja a tíz királyságot, mint az állókép tíz ujját és a fenevad tíz szarvát. A három kitépett szarv a herulok, osztrogótok és a lombardok.⁵⁷

3. A JAJ TROMBITÁK ÉS IDŐSZAKAIK - A Dániel 7 kis szarva a pápaság, mely „világi hatalomként” indul 1260 éves időszakában Kr.u. 606-tól. És amint a Nyugat Római Birodalom széthullását az első négy trombita vitte véghez, úgy a Keleti Birodalmat az ötödik és a hatodik trombita zúzta szét. A mohamedánizmus szintén 606-ban kezdte csaló pályafutását. Az ötödik trombita „öt hónapig” vagyis 150 évig tartó szaracén hódítása és uralmának felállítása Spanyolországban 606-tól 756-ig tartott. A hatodik trombita célja által megvalósított török támadás a Nicomédiába való bevonulással kezdődött 1299. július 27-én.

Tehát a 391 „prófétikus év” (Jelenések 9:13-16.) 1299-től 1690-ig terjed, amikor Bécs ostromát megszüntették. A hetedik trombita talán az Amerikai Forradalom idején kezdődik – az első kormány, melyet az egyház és az állam teljes elválasztásával és a lelkiismereti szabadság ünnepélyes szerződésével alapoztak meg. Így, – mondja ő – a világ királyságai a mi Urunk királyságává kezdtek válni.

4. BELÉPETT A PRÓFÉCIA AZ UTOLSÓ SZAKASZÁBA – A hét pohár kitöltésének legnagyobb része még a jövőben van; tehát a beteljesedés folyamata még mindig feltevésen alapul. De mi már beléptünk a „Szentírás jövendöléseinek ezen részébe”. Az első pohár a francia forradalommal kezdődött, az ötödik „a fenevad ülőszékén” való sötétség lesz – vagyis Rómán, a kétszarvú fenevad trónján, „fizikai sötétség” a fenevad birodalmán; a hatodik a török birodalomra vonatkozik majd. Armageddon látszik majd a legnagyobb pusztulásnak a hetedik pohár kitöltése alatt, és **(320)** akkor jön el az aratás ideje. Ez a kőkirályság hegykorszaka és a millennium.⁵⁹

5. A PROTESTÁNSOK KÉSZÍTIK EL A PÁPAI FENEVAD KÉPMÁSÁT – A hittől való nagy elszakadás vagy eltérés – II. Thessalonikai levél 2:3-12. és I. Timotheus 4:1-3. és II. Timotheus 3:1-5. valamint II. Péter 2:12. – a pápaságban valósult meg. A sárkány és a pogány Róma, a tízszarvú és a kétszarvú fenevad a Római Birodalom és a pápaság. A gonoszság titka „a bűn embere a pápai székekben” már az apostoli időkben működött az olyan lelkeszek által, akik a hatalomért tülekedtek.⁶⁰ A reformátorok megtagadták az engedelmességet Róma püspökének. De azáltal, hogy egyesítették az államot és az egyházat, némelyik protestáns egyház anyjukhoz, a „Babilon paráznájához” hasonlóan, - aki megrészegült a szentek véréből -, ők is elkészítették a fenevad képmását.⁶¹

6. ÁLTALÁNOS VÁRAKOZÁS A MILLENNIUMI ÁLLAPOTRA – Scott fontos művét, *Szabad gondolatok a Millenniumról, avagy a világ nagy szombat éve* (1834), Ige ötven évi intenzív tanulmányozása után írta. Itt komolyan síkraszáll a szószerinti értelmezésért és elmarasztalja a „a jövendölések ellelkiesítésének” ismételt gyakorlatát, mely elgondolás odajuttatta a zsidókat, hogy elvessek Jézust, mint Messiást (Ésaiás 53. részét egyszerűen a zsidó nemzetre vonatkoztatja), és sok mai keresztényt is odajuttat, hogy elveti Krisztus második adventjének szószerinti értelmezését „egy lelki feltámadásért és egy lelki millenniumért”. De katolikus vagy protestáns hitre tér-e át ilyenformán a világ? Hogyan válik eggyé az összes felekezet? Minden keresztény felekezet megkísérli majd a zsidók megtérítését. Amint bármely próféciai időszak beteljesedése „közeledni látszik”, - jelenti ki Scott – az emberek elméje „aggódó kíváncsisággal” kutatja azt. És így van ez a jelen időben is, amikor „általános a várakozás a millenniumi állapotra”, mely „nagyon közel van.”⁶²

7. A MÁSODIK ADVENT UGYANÚGY SZÓSZERINTI, MINT AZ ELSŐ – De Krisztus **(321)** hosszú távolléte alatt sokan elhagyták az egyház alapító elveit és

elferdítették az egyház gyakorlatát. Nagy szükség van a Mester visszatérésére. És Scott megjegyzi:

„Amint a Messiás első eljövételét előre megmondták egyszerű szószerinti nyelven, ebből következtethetünk arra, hogy a második eljövetele, és a dicsőség, mely azt követi, szintén szószerint teljesebb be.”⁶³

Azután idéz néhány szöveget az Ószövetségből, és hozzáteszi:

„Gondolom, senki sem kételkedhet abban, hogy a Messiás második eljövételét a Szentírás előre megmondta. Ehhez hozzátehetjük, hogy az Újszövetségben a szentek utasítva vannak az Ő megjelenésének vigyázására – hogy várják, szeressék és imádkozzanak azért – melyet valójában ugyanúgy előre jelez. Az ő második eljövetele be fog teljesedni.”⁶⁴

Scott állítja, hogy Krisztus második eljövetele előtt a nagy Eufrátesz folyónak (Mohamedánizmus-Perzsia és Törökország) ki kell száradni, a zsidók nyugatról és a szétszóródott „Izrael keletről” visszatérnek Kánaánba, felosztják az országot, felépítik a templomot, és Izrael Istenét imádják (nem Krisztust). Armageddon fenyeget majd, amint „északról egy nagy hadsereg jön fel”. Akkor Krisztus hirtelen megjelenik, minden szem meglátja Őt, és a föld egy fordulata alatt feltámasztja a halott szenteket, átváltoztatja az élő szenteket és elragadja magával őket a levegőégbe. Ezután leszáll majd az Olajfák hegyére tízezer szentje kíséretében. És Jézus személyes, látható megjelenésének hatására Izrael gyermekei átváltoznak; Ő fogja megsemmisíteni a támadó hadseregeket, beül Dávid trónjába Jeruzsálemben és a 12 törzset a 12 apostol kormányozza. Így következik be az előre megjósolt áldott millennium.”⁶⁵

8. A 70 „HÉT” Kr.u. 33-IG, A 2300 ÉV 1843-1844-IG TERJED – Scott most ahhoz a gyökeres kérdéshez ér, „*Mikor* lesznek meg mindezek?” És határozottan válaszol rá: A tízszarvú és a kétszarvú **(322)** fenevad hanyatlása és felemelkedése és a sárkány megkötözése után. Ezután Dániel 9. fejezet 70 hét-év prófeciájához fordul, a Jeruzsálem újjáépítésére és helyreállítására kiadott parancs felé. Ezt Artaxerxes uralkodásának hetedik esztendejével kezdi, „a.m. 3547-ben”. (ami Ussher keltezése szerint 458/7. i.e.); tehát 490 év Krisztus halálához vezet a.m. 4037-hez, vagyis „a 33. évhez, a számítás szerint”. Ezt követi a következő jelentős következtetés:

„Ha a 2300 napot ugyan ettől az időponttól számíthatjuk, i.e. 3547-től (Kr.e. 458 és fél), akkor az 5847-ben végződik, ami megfelel 1843-1844-nek, amikor a zsidók megkezdhetik visszatérésüket nyugatról Társis hajóin hazaszállítva.”⁶⁶

9. A 666 ÉV 1177-TŐL 1843-IG TART – Ezt követően a tízszarvú és a kétszarvú fenevad időprófeciáihoz fordul, és a fenevad számához. Scott a „666-os” számot (Jelenések 13:8) évnek tekinti, 1177-től, mikor III. Sándor pápa

megalázta Barbarossa Frigyes császárt és a pápa hűbéresévé tette. Scott hozzáfűz: „Ha ehhez az időponthoz 666-ot adunk, amelyet a fenevad számának neveznek, akkor 1843 évhez érkezünk.”⁶⁷

10. AZ IDŐPONTOK IGAZOLJÁK, HOGY AZ A NAP KÖZEL VAN– Ezután, az 1335 nap-év végén Dániel könyve prófécijának vége előre jelzi, hogy Dánielt biztosították „és majd megnyugszol és felkelsz a te sorsodra” az „első feltámadáskor”. Azokat a napokat a „mindennapi áldozat elvételétől” kell számolni. Lehetséges lenne, hogy attól az időtől kell ezt számolnunk, amikor Mohamed mecsetet épített Salamon temploma helyén? Ha a 660-os dátumhoz hozzáadjuk az 1260-at és 1290-et, akkor 1920-hoz és 1950-hez érkezünk el; és ha ugyanehhez az évhez hozzáadjuk az 1335-öt, 1995-höz jutunk, vagyis 6999-hez, (nyilván 5999-et gondol), mely után a hagyományos 6000 év lejár és a hetedik évezred kezdődik el – a nagy Szombat év.⁶⁸ **(323)** A prófécia iránymutató csillagainak gondos megfigyelése által - mondja ő - az ember többet lát mint szépet; a képzett csillagász és tengerész megközelítőleg kiszámíthatja az éjjel idejét és tudhatja, mikor a nappal elközelget. A tanulság nyilvánvaló.

11. HAMAROSAN BE FOGNAK TELJESEDNI AZ UTOLSÓ ESEMÉNYEK – Ezután Scott néhány pontot tesz hozzá: A pogányság sárkánya, mely mint a pogány Róma átadta üldöző hatalmát a tízszarvú és a kétszarvú fenevadnak, meg lesz kötözve az ezerév *előtt* azokban az országokban, ahol az evangéliumot most nem hirdethetik.

„A pogány sárkány megkötözése alatt egy olyan változást érthetünk azokban az országokban; amikor az ajtók megnyílhatnak az evangélium hirdetése előtt. Ha ez a három és fél idő vége előtt történik, akkor Sátánnak (az ellenfélnek) ez a megkötözése 75 évvel az ezer év előtt történik; és ugyanannak az időnek a végén, mielőtt a nagy fehér trónt felállítják. Mely időszakban a börtönből Szabadult Gonosz kimegy, hogy megcsalja a nemzeteket a föld négy szegletén.”⁶⁹

A három tisztátalan lélek, mely béka alakjában jön elő a sárkány szájából (a pogányság vagy kételkedés), a fenevad (a pápaság) és a hamis próféta (mohamedanizmus) hittérítőiket kiküldik, hogy gyűjtsék össze őket a nagy nap csatájára.

Ilyen volt ennek a nagy képzettségű baptista lelkésznek és eredményes nevelőnek az érett meggyőződése. Az értelmezésekről szóló könyvek egyre növekvő mennyisége mellett hangja a hasonló véleményen lévő felekezetekben, államokban és vidékeken nem maradhatott hatástalan vagy jelentőség nélkül.

V. Wolff hirdeti az Amerikai Kongresszusnak az advent üzenetet

Az egyik legérdekesebb jellem a külföldiek közül, aki valaha is beszélt az Egyesült Államok összegyűlt Kongresszusának JOSEPH WOLFF (1795-1862) világutazó, nyelvtudós és a második advent üzenetének misszionárius hirnöke.⁷⁰ Zsidó születésű, katolikus neveltetésű, protestáns episzkopális meggyőződésű, és honosított brit állampolgár, **(324)** a prófécia tanulmányozója és a Keresztény Hit Támogatására alakult Londoni Társulat képviselője a zsidók között. Hírneve messzire megelőzte őt, mint olyant, aki 18 évig volt három földrészen misszionárius, és rövid amerikai tartózkodása alatt zsúfolt tömegek előtt beszélt, beleértve a New Jersey-i és Pennsylvania-i törvényhozó testülethez intézett beszédeit is. A Krisztus közelgő második eljövetelét hirdető lelkészek közül egyedül ő hirdette átható hangon a próféciaikon alapuló időszámításokat.

Továbbá hitte a Dániel 2 és 7 fejezet négy világhatalmáról szóló meghatározó látomásokat, Krisztus hamarosan felállítandó országát, a pápai Antikrisztus elpusztítását, Dániel 8:14. prófécija szerint Krisztus második eljövetelét 1847-re hirdette, – a szentély megtisztításával lezárul a 2300 év, mely időszak hite szerint 1847-ben zárul.⁷¹ Ezzel kapcsolatban hirdette az utolsó idők jeleit. És ezt hirdette mindenfelé – zsidóknak, beduinoknak és keresztényeknek egyaránt, ideértve amerikai hallgatóságát is.

John Quincy Adams, a Képviselőház volt elnöke, akinek az indítványára a csarnokot 1837-ben megnyitották Wolff előtt, az „élő emberek közül a legfigyelemreméltóbbnak” nevezte őt és kijelentette Wolff egy korábbi előadásáról, hogy ez a „legbehatóbb, alaposan és logikusan megindokolt, és a legmeggyőzőbb” előadások egyike, melyet valaha is hallott.

„Josepfh Wolff, minden nemzet misszionáriusa”, ahogy magát nevezte, nemcsak a Kongresszusnak és A Washington-i papságnak hirdette hitét, hanem New Jersey-ben, Pennsylvániában és Maryland-ben, hirdetve a „Jézus Krisztus dicsőséges és személyes uralkodását a Dávid Fiának trónján, . . . megaláztatásának kálváriáját és jövődő dicsőségét Jeruzsálemben, ahol megveti lábát az Olajfák hegyén”.⁷⁵

(325) Joseph Wolff változatos élete és munkája során sok cikke jelent meg az *Israel's Advocate (Izrael Védelmezője)* című újságban,⁷⁶ valamint a világi sajtóban, így történetei jól ismertek voltak és a nagyközönség értesült a tanításairól és utazásairól. A teljes történet a III. kötetben található.

VI. Rogers újranyomatja az adventre ébresztő, irányadó brit magyarázatokat

Itt fel kell hívnunk a figyelmet a jövődölésekről szóló írások legjavának legalaposabb és legrendszeresebb amerikai újra kiadására, melyek eredetileg a Brit Adventi Ébredés idején jelentek meg 1813 és 1838 között. ORRIN ROGERS⁷⁷ kiadó Philadelphia-ban a legszokatlanabb, félhavi formában öt kötet adott ki, melynek címe *The Literalist (A Szószerinti)*⁷⁸ volt. Ez 1840 és 1842 között történt, miután a Brit Adventi Ébredés túljutott aktivitása csúcspontján. A név elárulja kimondott célját – a *jövődölések szószerinti értelmezésének támogatása*, azzal a céllal, hogy ellensúlyozza a lelki feltámadást, a lelki eljövételt, és a lelki millenniumot, mely kezdett népszerűvé válni mind ebben az országban, mind Európában.

Mind az öt kötet, kizárólag összegyűjtött tanulmányok újrakiadása volt és valamennyi 15 és 312 oldal terjedelmű, olyan közismert íróktól eredtek, mint Lewis Way, William Cuninghame, William Anderson, Matthew Habershon, Joshua W. Brooks, **(326)** Hugh M'Neile, Gerard T. Noel, Edward Bickersteth, John Cox, William Thorp, Joseph D. Sirr és mások, akik a millennium előtti második adventért szálltak síkra, valamint Krisztus országáért, a próféciákért, az első feltámadásért, az ezer évért, Izraelért, a föld sorsáért, az egyház reménységeiért, a mi Urunk jövődöléseieiért és a közelgő Vőlegényért. Így a brit próféciaértelmezők legjobbjai hatásosan vegyültek bele az amerikai értelmezés fejlődő irányzatába, ennek következtében azok közkézen forogtak, és nagyvonalúan idézték őket vagy hivatkoztak rájuk apróprófeciák amerikai értelmezői.⁷⁹

Ezen neves brit premillennista értelmezők tanításait most nem ismételjük meg, azokról a *Prophetic Faith* III. kötetében már tárgyaltunk. De alapvető premillenniumi hűségük annyira közeli rokonságban volt a vezető millerita álláspontokkal, hogy azokat kevező bírálatokkal adták ki az *Idők jelei* korábbi számaiban 1840-ben, mielőtt a különálló millerita irodalom kialakult. Azonban nem azonnal fogadták be azokat.

Mindent összegezve, a belföldi amerikai próféciákról szóló írások, melyeket már áttekintettünk és most az ezekhez hozzáadott brit újrakiadások – hozzászámítva a későbbi millerita könyvek, füzetek és folyóiratok igazán megdöbbentő mennyiségét, melyek hamarosan megvitatásra kerülnek – a próféciára vonatkozó magyarázatok példátlan forgalmát mutatják. A különben nagy műveltségű mai embereknek nincs fogalmuk azok méretéről

vagy még létezésükről sem; mivel ezen írásokat, melyeket élénken tárgyaltak abban az időben a kor történészei és életrajzírói, semmibe veszik.

Feladatunk egy része, hogy hűségesen és pártatlanul felidézzük az egyik leghatalmasabb motiváló befolyás történetét, mely az amerikai népre hatott e létfontosságú évtizedekben. Ezt majd a II. részben fejtjük ki.

(327)

VII. „Amerikai millenista” premillenniumi álláspontja

Egy másik protestáns folyóirat, mely 1842-ben New York Városban jelent meg és amelyet ISAAC P. LABAGH,⁸⁰ adott ki, agresszíven támadja a *Literalist* értelmezését. Neve elárulja hatáskörét – *American Millenarian and Prop-
hetic Review*. Nagykiterjedésű kiadói cikkeket közölt, és olyan amerikai értelmezőkre hivatkozott mint pl. Edvard Winthrop (episzkopalis) Cincinnati-ból, George Duffield (presbiteriánus) Princeton-ból és Stephen Tyng (episzkopalis) Philadelphiá-ból. De nagyon támaszkodott a brit adventi ébredés íróira, mint pl. Bickersteth, Brooks, Cox, Begg, Pym, Irving, Anderson, White és Charlotte Elizabeth, azok művek közül többet éppen akkor nyomtatta újra a Philadelphia-i Orrin Rogers az *Literalist (Szószerinti)* című újságjában.⁸¹

Labagh, bár először barátkozott a milleritákkal, most szembeszállt velük. De elítélte némelyek keserű ellenségeskedését velük szemben és helytelenítette bizonyos lelkészek megpróbáltatását és elűzését, mert megtartották „millenniumi”⁸² hitüket. Ez az újság állította, hogy az utolsó napokban élünk, mikor az ezer év előtti⁸² eljövétel közel van. Azonkívül idézte az angliai Brookes-ot, aki szerint az angyal most repül az örökkévaló evangéliummal, *már most elérkezett az ítélet órája* hangsúlyozásával üzenetében.⁸³

Nevéhez híven, a *Millenarian* belefog a millennium három elméletének tárgyalásába – (1) Az Augustinusi katolikus elmélet az elmúlt ezer évről, melyet Grotius és Hammond népszerűsített a protestántizmus számára; (2) a lelki millennium (a Whitbyan-féle millennium utáni elmélet); (3) az őskeresztény egyház „ezredéves” (ezer év előtti) álláspontja, mely megújult **(328)** a reformáció utáni időkben, és még sokan fenntartottak egy erős ellenállást Európában és Amerikában a sehová nem tartozó milleritákkal szemben.⁸⁴

Különböző cikkeken megtaláljuk a vázlatproféciaák ábrázolását Rómával, a negyedik világbirodalommal, mely tíz királyságra szakadt, Krisztus ezeréves uralkodásának megalapítását e megosztott királyságok későbbi szakaszában, és azután a Dániel 7. antikrisztusi (nyilván pápai) kis szarvának uralkodását,

majd pedig Armageddont, és a fenevad és a hamis próféta megsemmisítését.⁸⁵

Az idők jelei mutatják, hogy emberfeletti események közelegnek; a „pogányok ideje” letelik – melyet a Dániel 8:14 „*meghatározott idejével*” azonosítanak – ennek végén lesz a szentély közelgő megtisztítása, melyet Labagh Izrael és Juda saját országukban való visszaállításával köt össze. Az 1260 év, a 42 hónap és a három és fél idő „*azonos időpontok*”, és a „pápaság hatalmának” idejét alkotják, vagy a kétszeres pápai és hitetlen antikrisztusi elnyomását. Hangsúlyozza az egyház kebelén belüli jeleket, a jövődőlés szerinti tudás megnövekedését és az egyházon belüli hitehagyást.

Sokan feltételezik, hogy az 1290 év 1823-ban ér véget, és az 1335 pedig 1868-ban. (Ennek következtében az 1260 évet 1793-as végződéssel kell számolni, és így nyilvánvalóan 533-ban kezdődik). Dániel 11. fejezet későbbi eseményei gyorsan teljesednek, a poharak kitöltőfélben vannak – a harmadikat, negyediket és ötödiket már kitöltötte Napóleon a pápista nemzetekre és a hatodik folyamatban van, és hamarosan kiszárítja az Eufráteszt, vagyis a török hatalmat. Másrészt a misszionáriusok és a bibliaársulatok által az evangélium terjesztése folyamatban van minden nemzethez. Tehát ezen rendelkezés vége hitük szerint nincs messze.⁸⁶

Az első feltámadás – állítja Labagh – szószerinti, **(329)** és az összes szentekre vonatkozik a második eljövételnél, amikor az élő szentek elválnak és elragadtatnak a levegőégbe, hogy találkozzanak Urukkal, és hogy Krisztussal uralkodjanak ezer évig. Ezután következik a zsidók, a templom visszaállítása, és a szentélyszolgálatok helyreállítása Jeruzsálemben.⁸⁷ Az új egek és új föld – csak részben visszaállított paradicsomi állapotában az ezer év alatt – teljesen megújulnak a végén, azután Sátánt kis időre eloldozzák, ezt követi az utolsó feltámadás és az utolsó ítélet.⁸⁸

JEGYZETEK

1. Visszaemlékezve a III. kötetben írtakra, hogy Nagy Britannián kívül is sokan voltak, akik 1843-ra, 1844-re vagy 1847-re úgy tekintettek, mint a nagy csúcsidepontra. Franciaországban ott volt Gaussen; Némeországban voltak Kelber, Sander és Richter; Hollandiában Heintzpeter; Svájcban Nicole; Indiában Wilson püspök; Abesszíniában Gobat püspök; és egész Ázsiában Wolff, azonkívül számos brit és amerikai értelmező. Ezek a nevek bemutatják nekünk a nemzetközi jelleget, igen, valóban egy világszéles megmozdulás az érdeklődés és a kutatás ezen új gyújtópontja felé irányul. Ez minden érdekes és jelentős részletre kiterjed. Ezekkel az értelmezőkkel a *Prophetic Faith* III. kötet foglalkozik.
2. 1824-ben De Rozas először szerepel az Ügyvédi Főiskola névjegyzékében mint riszteletbeli miniszter és belügyminiszter; 1837-ben ő lett a Honvédelmi és Haditengerészeti Legfelsőbb Bíróság megbízott elnöke; és 1839 és 1840-ben a Mexikói Szövetségi Kerület Legfelsőbb

Bíróságának előjárója. (*Lista de los Individuos Matriculados en el Ilustre y Nacional Colegio de Abogados de Mexico*, a nevezett években).

3. Charles R. Taylornak a Nemzeti Védelmi Minisztérium és a Népi Archívum Főosztályának levéltárában, valamint a Szövetségi Kerületi Legfelsőbb Bíróságon folytatott együttműködésen alapuló életrajzi adat, a Katedrális és Fővárosi Egyház aktái, a Nemzeti Múzeum és a Nemzeti Gazdasági Könyvtár, Mexicóváros. Fotokóciák az Advent Forrás Gyűjteményben vannak.
4. Az eredeti Kalifornia állambeli San Marínói Henry E. Huntington Könyvtárban van.
5. De Rozas támogatta Lacunza azon szándékát, hogy kövesse a Szentírás szó szerinti értelmezését minden olyan esetben, ahol nyilvánvaló, hogy nem egy jelkép vagy szimbólum van (18-20. o.), és úgy vélte, hogy a szó szerinti értelmezés minden allegorikus értelmezés vagy lelki magyarázat alapjaként szükséges (22-23. o.). Lacunza kijelentette, hogy nem sértette meg az Atyák által elfogadott tanyásokat, mivel az Atyák nem mindnyájan értettek egyet (38. o.) Ő fenntartotta Lacunza vádját, hogy a papok szinte teljesen elfelejtették a Szentírás tanulmányozását (47-49. o.), és jóváhagyta az egykori zsidó papok Krisztus első eljövételével kapcsolatos tévedésének összehasonlítását, amint a katolikus papok most tévedésben vannak az Ő második eljövételével (59-63. o.). Lacunza azt is hitte, hogy az Antikrisztus nem egy személyiség, hanem egy erkölcsi testület, és ezt egy másik szerzővel egyetértésben idézte (63. o.). És De Rozes a következtetést levonva azt mondta, „Hogy mint ez a bölcs szerző, az összes pap elkötelezhetné magát a Szentírás tanulmányozására!” (68. o.). Lacunzáról lásd *Prophetic Fait* III. kötet 303-324. o. Lacunza *La Venida del Mesías*-át legalább kétszer nyomtatták ki Mexicóban.
6. Az eredetiek a Monterey Egyetemi Könyvtárban, Mexicóban és a New Yorki Nyilvános Könyvtárban vannak.
7. Lefordítva José de Rozsas, *Consulta a los Sabios, Sobre la Aproximacion de la Segunda Venida de Nuestro Sanor Jesucristo*-jából, 5. o.
8. I. m. 9. o.
9. I. m. 11, 13. o.
10. I. m. 17. o.
11. I. m. 31, 37. o. De Vencé Dr. értekezését az a Biblia bizonyítja, amit korábban Mexicóban nyomtattak ki, idézte. Az 1820-ban Mexicóban megjelentetett Abbé de Vencé által készített francia kiadásnak a spanyol nyelvű kiadványa, a címlapon *Biblica de Vencé* megjegyzéssel. A párizsi eredeti – 1772 Párizs – *Sainte Bible en Latin et en Francois, avec des notes litterales, critiques et historiques, de Prefaces et des Dissertations* (Szent Biblia latinul és franciául, irodalmi, kritikai és történelmi megjegyzésekkel, előszóval és érkezőkkel ellátva), a Dániel 7:25 antikrisztusi birodalom időtartmát ismertetve De Vencé azt a kifejezést használja „egy napot egy esztendőnek vesz”. Hasonlóan a Dániel 9:25-ben a 70 hét és alkotó részei, melyeket ő Alexander Longimanustól kelez, az első „69 hét” magyarázata, „vagyis azt mondja, 483 év.” (I. m. 234. o.) Ez is egy római katolikus munka volt.
12. De Rozas, *Consulta*, 39, 40. o.
13. I. m. 60-66. o.
14. I. m. 64-66. o.í
15. I. m. 69. o.
16. I. m.
17. I. m. 125. o.
18. I. m. 73. o.
19. I. m. 88-90. o.
20. I. m. 96. o.

21. *I. m.* 100. o.
22. *I. m.* 147. o.
23. *I. m.* 150, 152, 154, 155, 160, 162. o.
24. *I. m.* 153. o.
25. *I. m.* 156-159. o.; a 187. oldalra is hivatkozott.
26. Az ő időszámítása nagyon érdekes, megközelítőleg összhangban egy tucat Új- és Óvilági protestáns értelmező várakozásával (lásd még a III. kötetben és a további fejleményeket itt a IV. kötetben).
27. Egy lábjegyzet hozzáteszi, hogy hasonló csillaghullás hírei később a Mexicói Köztársaság majdnem minden részéről, sőt az Egyesült Államokból is érkeztek.
28. *I. m.* 198, 205. o.
29. *I. m.* 225-232. o.
30. *I. m.* 234. o.
31. ADAM HOOD BURWELL (1790-1849) Angliában született. 1831-ben jött Kanadába, és először az alsó-kanadai Nicolet-ben állomásozott, innen Bytown-ba (most Ottawának nevezik), és később a nyugat-kanadai Kingstonba ment. Két felső-kanadai kiadvány szerzője volt – *Doctrine of the Holy Spirit* és *A Voice of Warning*, mindkettőt 1835-ben adta ki. Az utóbbiban világosan adta elő próféta hitét.
32. Adam H. Burwell, *Az idők jeleire, és az Emberfia eljövetelére, a nemzetek megítélésére és minden dolog helyreállítására vonatkozó figyelmeztetés és oktatás hangja*, 4. o.
33. *I. m.* 5-8. o.
34. *I. m.* 8, 9, 26-31. o.
35. *I. m.* 14. o.
36. *I. m.* 15. o.
37. *I. m.* 18, 19. o.
38. *I. m.* 19. o.
39. *I. m.* 19. o.
40. *I. m.* 23, 24. o. (Lásd: *Prophetic Faith* I. kötet 147. o.)
41. *I. m.* 24, 25. o.
42. *I. m.* 25. o.
43. *I. m.* 32, 33. o.
44. *I. m.* 37-38. o.
45. *I. m.* 39. o.
46. *I. m.* 88-90. o.
47. *I. m.* 37. o.
48. *I. m.* 40, 41. o.
49. *I. m.* 41. o.
50. *I. m.* 41, 42. o.
51. *I. m.* 207. o. (vesd össze: 43. o.) Ezt ő úgy vezeti le, hogy Kr.u. 37 évet veszi a 70 hét végének – 3 és fél évvel a keresztfeszítés után.
52. *I. m.* 209. o.
53. ROBERT SCOTT (1760-1834) an angliai Norfolkban született, anglikán származású, liberális klasszikus nevelésben részesült Oxfordban, a görög és héber nyelvre specializálódott. 1782 és 1798 között lelkészként szolgált egymás után Norwich-ben, Grimsby-ben és

Gainsborough-ban, majd Nottigham-ban és Horncastle-ban – abban az időben a metodista prédikátorok évenként mentek további szolgálati helyre. Azonban a görög és héber tanulmányai eredményeként összezavarodott a keresztség kérdésében. Ezért és Wesley halála miatt Scott elhagyta Angliát és 1794-ben Amerika ment. Ebben az Új Világban indított egy iskolást, melynek különböző diákja később megkülönböztett férfiak lettek, Robert Colgate néven. Egyesülve a Baptista Egyházzal, elkezdte prédikálni a baptista hitet a saját iskolájában. Hatvan évesen, 1821-ben felszentelték, és a New York-i Rhineback baptista gyülekezetének lelkipásztora lett. Nem kért, és nem kapott ellenszolgáltatást a prédikálásáért. Furca módon, két évvel korábban megírta saját temetési prédikációját.

54. *One Hundred Twenty-Fifth Anniversary (1821-1946) of the First Baptist Church, Rhinebeck, N. Y.*, 6. o.
55. Robert Scott, *An Antidote for Deism*, 5-9. o.
56. *I. m.* 9-18, 35-39. o.
57. *I. m.* 67, 72, 79-93, 40-42, 111-116. o.
58. *I. m.* 115-122. o. Az 1834-es munkájában a 150 és 391 évet Kr.u. 622 és 1299-1691-re keltezi. (Lásd az ő *Free Thought on the Millennium*, 14, 15. o.)
59. Robert Scott, *An Antidote for Deism*, 123-130. o.
60. *I. m.* 131-138. o.
61. *I. m.* 93, 94. o.
62. Robert Scott, *Free Thought on the Millennium*, 3-5. o.
63. *I. m.* 7. o.
64. *I. m.* 8. o.
65. *I. m.* 8-11. o.
66. *I. m.* 14. o. Scott hozzászói, hogy ha Artaxeerxes 20-ik évétől számolnak, akkkor Kr.u. 1859-ben fejeződne be.
67. *I. m.* 15, 16. o.
68. *I. m.* 17, 18. o.
69. *I. m.* 20. o. (75 év a különbözet az 1260 és az 1335 év között).
70. Wolf teljes vitája a *Prophetic Faith*-ben jelenik meg. Itt meg kell elégedni egy rövid utalással.
71. Joseph Wolf, Levél *Monthly Intelligence of the Proceedings of the London Society*-ben, 1830. december, 181, 182. o; valamint az ő *Kutatói és Misszionáriusi Munkái*, 258, 262, 263, o.
72. *Congressional Globe*, 1837, december 18.
73. *A National Intelligencer* (Washington, D. C.) 1837. december 15.
74. *I. m.* 1837. december 21.
75. *The Missionary* (Protestant Episcopal) 1837. december 30. 207. o.
76. *Israel's Advocate*, a zsidók helyreállítására szánták, *A Zsidó Értelmező* amerikai hasonmása volt (egy londoni társaság hivatalos szerve a zsidók közötti kereszténység támogatására). 1823-ban New Yorkban indították ezt az Amerikai Társaságot a zsidók helyzete javításának támogatására. Ezt a társaságot 1820-ban alapították, és kapcsolatban volt Angliában, Németországban és az egész Kontinensen lévő hasonló társaságokkal. Az Amerikai Társaság 1826-os eljárásában a Tiszteletreméltó Jonas Plattot választották meg elnöknek, és az alelnökök között volt Az Egyesült Államok Elnöke a „Kegyelmes John Quincy Adams”, továbbá a Tiszteletreméltó S. V. S. Wilder, a Tiszteletreméltó Steven van Rensselaer, Jeremiah Day, a Yale Elnökével, James Carnahan a Princeton elnökével és Eliphalet Nott, a Union College elnökével együtt.

77. ORION ROGERS (1837 és 1853 között működött) Philadelphiai könyvkereskedő és kiadó, James Roger új londoni leszármazottja volt, akinek John nevű testvére alapította a Rogereneket. Nem találhatók életrajzi adatok (1835-1894) a philadelphiai városi címjegyzékben. 1835-ben. Roger 1835-ben biztosítási „ügynökként” volt jegyzékbe véve, és 1837-től 1841-ig könyvkereskedőként, és könyvkereskedőként és kiadóként 1843-ig ugyanazon a címen. 1841-ben és 1842-ben a neve szerepel a városi címjegyzék lenyomatán, és az 1841-es kiadvány hátlapján egy teljes oldalon sorolja fel a *The Literalist*-ot a forgalomban lévő kiadványai között. Úgy tűnik, 1842-ben egy vallásos heti újságot indított el, a *The Philadelphia Repository*-t, ami *The Christian Repository* –ként folytatódott 1852-ig. Könyvesboltja úgy látszik 1844- után megszűnt.
78. Különálló címlapok és lapszámozás miatt a *The Literalist* egymástól függetlenül közzétett alkotások gyűjteményeként jelenhetett meg. Azonban kiadták mint egy tényleges félhavi folyóiratot. A számok mindegyike tetszőleges számú oldalt tartalmazott, figyelmen kívül hagyva az egyes alkotók kezdetét és végét, amint azt a folyamatos aláírásszámozás mutatja.
79. Meg kell jegyezni, hogy az újranyomatás ilyen fejlődése kezdetektől fogva teljesen különbözött a Milleriták hatalmas mennyiségű irodalmi termékeitől, és a módszeres Roger-tervet megelőző brit szavak különféle egyedi újranyomatásától. Érdekes lenne megismerni Rogersnek és az ő *Literalist*-jének, a már ismertetett New York-i American Millenarian and Prophetic Review-hez való viszonyát (amelyért Rogers volt megbízott), amely szintén nyilvánosságra hozta a birt írásokat. Lásd: 327-329.o.
80. ISAAC LABAGH, akiről egy keveset már ismerünk, cikkeket írt a millerita újságokba. (Lásd: a Signs of the Times kezdeti kötetét 1841-re - január 15, 157. o; Február 1, 162-164. o; Február 15, 171, 172. o; Március 1, 178. o.) Azonban Miller nem osztotta vagy üdvözölte az ő *Literalist*-jének nézeteit a zsidó népről, a templomról és a millennium alatti imádatról. Ez az ő új folyóirata. Ezt a folyóiratot inkább a II. részben tárgyaljuk, mert mint a *The Literalist*, egy eltérő millerita csoportot képvisel.
81. Az amerikai írók ebben a kötetben kerülnek meg tárgyalásra; az angol értelmezők a *Prophetic Faith* III. kötetében találhatók. Rogers mint az *American Millenarian* ügynöke van feljegyezve.
82. American Millenarian and Prophetic Review, 1843. június, 12. o; szeptember 56-59. o.
83. I. m. 1843. június, 2. o; 1843. július, 24. o.
84. I. m. 1843. június, 33-37. o, és az utána következő szerkesztőségek. (Whitbyan ismusról lásd *Prophetic Faith* II. kötet 651-655., 805-807. o.)
85. I. m. 1843. szeptember, 54. o; 1843. november, 91, 92, 82-84. o.
86. I. m. 1843. decembeer 109-112. o.
87. I. m. 1844. január, 113-128. o.
88. I. m. 1844. február, 134-143. o.